

Jeugd en Gezin

> Retouradres Postbus 16166 2500 BD Den Haag

Aan geadresseerde

Directie Jeugd en Gezin

Bezoekadres:
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 50 30
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Datum

Ons kenmerk
JZ/LJ-2985785

Betreft: informatie over toestemmingsvereiste WGBO bij minderjarigen in relatie tot kindermishandeling

Bijlagen

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Geachte heer/mevrouw,

Met deze brief wil ik u informeren over de mogelijkheden die de Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst (WGBO) biedt om te voorkomen dat kinderen na kindermishandeling onnodig lang op behandeling moeten wachten of daarvan verstoken blijven, omdat er geen toestemming van beide ouders verkregen wordt.¹ Het beeld bestaat dat het in alle gevallen in strijd is met de wet als zonder toestemming van beide ouders wordt gestart met de behandeling. Dat is echter niet het geval.

Een kind dat nog geen 18 jaar is staat onder het gezag van de ouders of voogd(en). Dit betekent dat de ouders of voogd(en) in de regel voor het kind beslissen. In deze brief licht ik nader toe wat dit betekent wanneer het gaat om medische zorg.

WGBO

In de WGBO is vastgelegd welke rechten en plichten patiënten en hulpverleners hebben². Wanneer een patiënt de hulp van een hulpverlener inroept, ontstaat een geneeskundige behandelingsovereenkomst tussen hen. De WGBO heeft niet alleen betrekking op volwassenen. Ook de rechten van het kind als patiënt zijn hierin vastgelegd.

De WGBO onderscheidt drie leeftijdscategorieën voor minderjarigen en regelt voor elke categorie afzonderlijk wie toestemming voor een onderzoek of behandeling moet geven, de ouders/voogd(en) of het kind.

¹ Conform de motie Langkamp, Kamerstukken II 2008-2009, 31015, nr. 43

² Het betreft de artikelen 7:446 tot en met 468 van het Burgerlijk Wetboek, die tezamen worden aangeduid als de WGBO

In hoofdlijnen geldt het volgende:

- *tot 12 jaar*: ouders die het ouderlijk gezag uitoefenen of voogd(en) beslissen over de behandeling van het kind. De mogelijkheid bestaat om zonder toestemming van de ouders of voogd(en) het kind te behandelen als dit een 'goede zorgverlening' in de weg staat. Daarbij moet het, zoals hierna wordt aangegeven, wel om uitzonderlijke situaties gaan.
- *12 tot 16 jaar*: zowel ouders/voogd(en) als kind moeten toestemming geven. De wet biedt echter de mogelijkheid om medische behandelingen te starten zonder toestemming van de ouders of voogd(en) als de behandeling kennelijk nodig is om ernstig nadeel te voorkomen of als de behandeling de weloverwogen wens van het kind is. De mening van het kind is in principe doorslaggevend.
- *vanaf 16 jaar*: kinderen zijn beslissingsbevoegd, tenzij zij wilsonbekwaam worden geacht.

In het onderstaande zal ik nader ingaan op de verschillende leeftijdscategorieën.

Kinderen tot 12 jaar

Kinderen tot twaalf jaar mogen niet zelf beslissen. De ouders of voogd(en) moeten toestemming geven voor onderzoek en behandeling van hun kind.

Hiervoor gelden de volgende regels:

- De toestemming van de ouders of voogden is vereist voor een onderzoek of behandeling;
- Het kind moet zoveel mogelijk worden betrokken bij de beslissingen die worden genomen;
- De ouders of voogd(en) dienen te worden geïnformeerd over de behandeling;
- Het kind moet ook worden geïnformeerd, waarbij de informatie op het bevattingsvermogen van het kind moet zijn afgestemd;
- De ouders of voogd(en) hebben het recht het medische dossier in te zien, de kinderen niet. Als de ouders dat willen kunnen zij het dossier, of een gedeelte daarvan, met het kind doornemen.

Hoofregel is dat de hulpverlener de leeftijdscategorieën van de WGBO en de regels en mogelijkheden daarbinnen respecteert. Hij kan alleen dan afwijken van de regels die gelden voor de wettelijke leeftijdscategorieën, als hij meent in een individueel geval niet als goed hulpverlener te functioneren bij het in acht nemen van die regels. Hij moet hier goede argumenten voor hebben. De hulpverlener informeert de ouders of voogd(en) hoe hij op grond van de WGBO zal handelen. De hulpverlener doet er goed aan het met de ouders of voogd(en) gevoerde overleg schriftelijk vast te leggen. Hij of zij zal immers moeten kunnen verantwoorden dat hij/zij zich terecht beroept op wat wordt genoemd een 'conflict van plichten'.

In het geval daar twijfel over bestaat en er voldoende tijd is om een rechterlijke beslissing over het gezag van de ouders of voogd(en) uit te lokken verdient dit laatste de voorkeur. In dat geval kan via een maatregel van kindbescherming worden bewerkstelligd dat de toestemming van de ouders of voogd(en) niet nodig is. De wet kent twee mogelijkheden om in het gezag van één of beide ouders in te grijpen: ontheffing/ ontzetting van het ouderlijk gezag of een ondertoezichtstelling

in welk kader vervangende toestemming door de kinderrechter voor een medische behandeling kan worden gegeven. Jegens de voogd is er de mogelijkheid van ontzetting van de voogdij en de ondertoezichtstelling.

Directie Jeugd en Gezin

Ons kenmerk
JZ/LJ-2985785

Daarnaast is het zo dat de hulpverlener altijd zonder de toestemming van de ouders of voogd(en) mag handelen in acute situaties, wanneer hij/zij direct moet ingrijpen om ernstige nadelige gevolgen voor het kind te voorkomen.

Kinderen van 12 tot 16 jaar

Hier geldt als hoofdregel dat dubbele toestemming is vereist, dat wil zeggen de toestemming van de ouders of voogd(en) én van het kind.

Op deze regel bestaan twee uitzonderingen. In deze gevallen kan een onderzoek of behandeling worden uitgevoerd met alleen de toestemming van het kind.

De uitzonderingen zijn:

- Medische behandelingen die kennelijk noodzakelijk zijn om ernstig nadeel bij het kind te voorkomen. De hulpverlener kan volstaan met de toestemming van het kind als het nalaten van de behandeling ernstig nadeel voor het kind mee zou brengen;
- Als dit de weloverwogen wens van het kind is.

Natuurlijk is het niet zo dat een verrichting altijd plaatsvindt zodra het kind deze wenst. Ook de hulpverlener moet, als goed hulpverlener, van oordeel zijn dat de verrichting in het belang van het kind is. Het is in de eerste plaats aan de hulpverlener te beoordelen of het kind inderdaad 'weloverwogen' tot het oordeel is gekomen dat hij/zij de behandeling, ondanks de weigering van zijn/haar ouders of voogd(en), blijft wensen. Consultatie van een collega is in een dergelijk geval raadzaam. Verder wordt de hulpverlener aangeraden om het met de ouders of voogd(en) gevoerde overleg schriftelijk vast te leggen, evenals het ingewonnen collegiale oordeel. Het kan ook raadzaam zijn dat de minderjarige zelf schriftelijk vastlegt waarom hij/zij ondanks de weigering van ouders of voogd(en) de verrichting toch nog steeds wenst.

Als op deze grond de weigering van de ouders of voogd(en) wordt gepasseerd, is het niet nodig een kindbeschermingsmaatregel aan te vragen. Over de beoordeling of die grond terecht aanwezig kon worden geacht, moet zonodig wel verantwoording worden afgelegd, eventueel in een tuchtprocedure.

In de situatie dat de ouders of voogd(en) wel toestemming geven, maar het kind de behandeling niet wil, zal de hulpverlener de wil van het kind volgen indien dit geen ernstige nadelige gevolgen voor het kind oplevert.

Is de behandeling of het onderzoek zonder de toestemming van de ouders of voogd(en) uitgevoerd, dan hebben de ouders of voogd(en) alleen recht op informatie en inzage in het dossier als het kind hierin toestemt. Het kind kan willen dat zijn/haar ouders of voogd(en) niet worden geïnformeerd en dat hen niet om toestemming wordt gevraagd.

De hulpverlener kan dan aan die wens gevolg geven als hij/zij vindt dat het kind, letterlijk, oud en wijs genoeg is om hier zelf over te beslissen.

Directie Jeugd en Gezin

Als er sprake is van een acute situatie met ernstig gevaar voor de gezondheid van het kind, mag een hulpverlener altijd handelend optreden, ook als hij voor de behandeling niet de toestemming van de ouders of voogd(en) en het kind heeft.

Ons kenmerk
JZ/LJ-2985785

Kinderen van 16 jaar en ouder

Kinderen van zestien jaar en ouder worden voor de WGBO op één lijn gesteld met volwassenen. In zaken die te maken hebben met hun gezondheid worden zij dus niet meer als minderjarig beschouwd, ook al zijn zij nog geen 18 jaar oud.

Voor deze leeftijdscategorie gelden de volgende regels:

- 1) De kinderen kunnen zelfstandig beslissen of zij voor een medisch onderzoek of behandeling toestemming geven;
- 2) Er is geen toestemming van de ouders of voogd(en) nodig;
- 3) De kinderen hebben er recht op volledig te worden geïnformeerd, ouders of voogd(en) worden alleen geïnformeerd als hun kind daarmee akkoord gaat.

Als in acute situaties ernstig gevaar bestaat voor de gezondheid van het kind mag een hulpverlener altijd handelend optreden, ook als hij voor de behandeling niet de toestemming van het kind heeft.

Conclusie

Hoofregel is dat de hulpverlener de leeftijdscategorieën en de regels daarbinnen van de WGBO respecteert. Hij kan alleen dan afwijken, als hij meent in een individueel geval niet als goed hulpverlener te functioneren bij het in acht nemen van de regels die gelden voor de leeftijdscategorieën. Gaat het om kinderen onder de 12 jaar, dan ligt het echter wel voor de hand dat een maatregel van kinderscherming wordt uitgelokt alvorens de hulp wordt verleend. Dat kan anders zijn in meer extreme en spoedeisende situaties. Ook wanneer de ouders of de voogd(en) geen toestemming geven, heeft een hulpverlener op grond van de wet (WGBO) dus de mogelijkheid om een slachtoffer van kindermishandeling de noodzakelijke behandeling te geven. Daarmee kan voorkomen worden dat kinderen onnodig lang op een behandeling moeten wachten.

Voor nadere informatie inzake de WGBO verwijs ik u naar de website www.rijksoverheid.nl/ministeries/vws. Tevens wil ik u wijzen op de modelrichtlijn voor hulpverleners over informatie en toestemming bij een minderjarige patiënt van de KNMG. Deze is te vinden op www.KNMG.nl³. In deze richtlijn is naast een uitgebreide toelichting ook een aantal voorbeelden opgenomen.

³ Onder het dossier WGBO vindt u onder de 'publicaties KNMG' de richtlijn Van wet naar praktijk: implementatie WGBO deel 2 informatie en toestemming (bijlage 7)

Ik besef dat het ingrijpend is om beroepsmatig met situaties van kindermishandeling te maken te krijgen. Juist u als hulpverleners krijgt in de dagelijkse praktijk te maken met de lastige dilemma's waarop goede beslissingen moeten worden genomen in het belang van de veiligheid van het kind. Ik heb daar veel respect voor en hopelijk ondersteunt deze brief u hierbij.

Directie Jeugd en Gezin

Ons kenmerk
JZ/LJ-2985785

Hoogachtend,
de Minister voor Jeugd en Gezin,

A. Rouvoet